

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

สื่อวิทยุ เป็นสื่อที่มีข้อเด่นหลายประการ เพราะสามารถรับฟังได้ทุกที่ ไม่ต้องใช้งบประมาณจำนวนมากเพื่อการเปิดรับสื่อ คนที่ไม่มีความสามารถในเรื่องของการอ่านออกเขียนได้ก็สามารถเปิดรับสื่อวิทยุได้ จึงนับได้ว่าสื่อวิทยุเป็นสื่อที่ไม่มีข้อจำกัดในเรื่องของเวลา งบประมาณ การอ่านออกเขียนได้ และเป็นสื่อที่เปิดโอกาสให้กลุ่มคน ทุกเพศ ทุกวัย ทุกสถานะสามารถเปิดรับสื่อได้โดยง่าย

ตลอดช่วงเวลาที่ผ่านมา สื่อวิทยุโดยส่วนใหญ่จะอยู่ในกำกับของรัฐ และเป็นส่วนหนึ่งของภาคธุรกิจ การนำเสนอเนื้อหาผ่านรายการวิทยุจึงเป็นไปในทิศทางของการรับใช้รัฐ และการโฆษณา ประชาสัมพันธ์สินค้าที่มีเป้าหมายเพื่อสร้างผลกำไรเป็นหลัก ประชาชนส่วนใหญ่จึงอยู่ในสถานะของผู้รับฟังข่าวสาร จวบจนเมื่อรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน พ.ศ. 2540 ได้กำหนดไว้ในมาตรา 40 ว่า

“...คลื่นความถี่ที่ใช้ในการส่งวิทยุ กระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์และโทรคมนาคม เป็นทรัพยากรการสื่อสารของชาติเพื่อประโยชน์สาธารณะ

ให้มืองค์กรของรัฐที่เป็นอิสระจัดสรรคลื่นความถี่ตามวรรคหนึ่ง และกำกับดูแลการประกอบกิจการ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

การดำเนินการตามวรรคสอง ต้องคำนึงถึงประโยชน์ของประชาชน ในระดับชาติและระดับท้องถิ่น ทั้งในด้านการศึกษา วัฒนธรรม ความมั่นคงของรัฐ และประโยชน์อื่น รวมทั้งการแข่งขันเสรีอย่างเป็นธรรม...”

โดยจัดสรรให้ภาคประชาชนมีสิทธิใช้สื่อ 20% ภาครัฐ 40% และภาคเอกชน 40%

จากมาตรา 40 ที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญดังกล่าวข้างต้น ได้ก่อให้เกิดการดำเนินงานวิทยุชุมชนเรื่อยมา โดยนับตั้งแต่วันที่ 20 ธันวาคม พ.ศ. 2544 ภาคประชาชนได้ประกาศตัวตนของวิทยุชุมชนต่อสาธารณะว่า ให้มีวิทยุภาคประชาชน หรือวิทยุชุมชนขึ้น ซึ่งเป็นที่มาของวิทยุชุมชน เพื่อประโยชน์สาธารณะและไม่แสวงหากำไร โดยเริ่มตั้งแต่การมีจุดปฏิบัติการ หรือสถานีนำร่องสำหรับทดลองเรียนรู้ จังหวัดละ 1-2 แห่ง และต่อมาได้เกิดเป็นเครือข่ายคณะทำงานสื่อวิทยุชุมชนขึ้น 7 ภูมิภาค คือ ภาคใต้ ภาคกลาง ภาคตะวันออก ภาคตะวันตก ภาคเหนือตอนบน ภาคเหนือ

ตอนล่าง และภาคอีสาน จนปัจจุบันการกำเนิดวิทยุชุมชนได้ขยายตัวอย่างรวดเร็ว

วิทยุชุมชน ถือเป็นส่วนหนึ่งของระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy) ลักษณะสำคัญของวิทยุชุมชนจึงอยู่ที่การเป็นสื่อของระบอบการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของประชาชน (Participatory Communication) ชุมชนใช้สิทธิผ่านช่องทางการสื่อสารที่รัฐธรรมนูญเปิดโอกาสให้ โดยเป็นการสื่อสารเรื่องที่ดีเพื่อสิ่งที่ดีของชุมชน ซึ่งถือเป็นการสร้างคุณอำนาจของภาคประชาชนที่จะสร้างสรรค์สื่อและสารบนรากฐานทางวัฒนธรรมที่แท้จริงของตนเอง หรืออาจกล่าวได้ว่า ถ้าเป็น “วิทยุชุมชน” ที่แท้จริงนั้น จะต้องหมายถึง สถานีวิทยุ “โดยชุมชน” “ของชุมชน” และ “เพื่อชุมชน”

หากพิจารณาคำนิยาม หรือความหมายของวิทยุชุมชนจากชุมชนเองแล้ว กลุ่มเครือข่ายองค์กรชุมชนที่ทำงานวิทยุชุมชนในพื้นที่ภาคใต้ (ปฏิบัติการวิทยุชุมชน โดย...เครือข่ายวิทยุชุมชนภาคใต้ 2547 : 10) ได้ช่วยกันให้ความหมาย หรือคำนิยามของวิทยุชุมชนจากความเข้าใจภายใต้การเรียนรู้ผ่านศูนย์ปฏิบัติการเรียนรู้เรื่องวิทยุชุมชน อย่างน่าสนใจในหลายประเด็น ดังนี้

- วิทยุชุมชน คือวิทยุที่กลุ่ม/เครือข่ายองค์กรชุมชนร่วมกันจัดตั้ง และเป็นเจ้าของร่วมกัน
- วิทยุชุมชน คือสื่อที่เป็นสมบัติสาธารณะของชุมชน คนทุกเพศ ทุกวัย ทุกกลุ่ม ทุกศาสนา สามารถใช้ประโยชน์ร่วมกันอย่างเท่าเทียม สมาชิกมีบทบาทในการรับสารและส่งสาร
- วิทยุชุมชน คือสื่อทางเลือกของคนในชุมชน เนื้อหาของรายการให้ความสำคัญกับเรื่องใกล้ตัวและท้องถิ่น ส่วนใหญ่หาฟังไม่ได้จากสถานีอื่นๆ
- วิทยุชุมชน คือวิทยุที่ไม่แสวงหากำไรทางธุรกิจทั้งทางตรง และทางอ้อม เป็นอิสระจากการครอบงำของกลุ่มการเมือง กลุ่มธุรกิจ และกลุ่มอิทธิพลใดๆ
- วิทยุชุมชน คือสื่อที่แสดงถึงสิทธิทางการสื่อสารของคนในชุมชน
- วิทยุชุมชน คือรูปธรรมของประชาธิปไตยภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน
- วิทยุชุมชน คือเครื่องมือที่ช่วยปลุกจิตสำนึก ให้สมาชิกในชุมชนเกิดความรัก และความภาคภูมิใจต่อชุมชนท้องถิ่น ตลอดจนการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น
- วิทยุชุมชน คือช่องทางการสื่อสารของคนเล็ก คนน้อย คนด้อยโอกาสในการสื่อสารผ่านสื่อกระแสหลัก คนไม่มีเงิน ไม่มีชื่อเสียงก็ใช้สื่อวิทยุชุมชนได้

จากคำนิยามดังกล่าวข้างต้น ทิศนะของคนในชุมชน ต่างมีความคาดหวังต่อวิทยุชุมชน ทั้งในฐานะของการเป็นสื่อเพื่อแสดงถึงสิทธิ เสรีภาพด้านการสื่อสารของคนทุกกลุ่ม การแสดงคุณค่าเชิงประจักษ์ต่อชุมชน รวมถึงการมีส่วนร่วมในการจัดตั้งและเป็นเจ้าของร่วมกัน

หากพิจารณามุมมองของคนในชุมชนต่อวิทยุชุมชนจากคำนิยามดังกล่าว พบว่า คนในชุมชนมีมุมมองต่อวิทยุชุมชนในด้านการเป็นเจ้าของ (Ownership) เนื้อหารายการ (Content) ความเป็น

อิสระด้านเศรษฐกิจ (Economic) ปราศจากการครอบงำด้านการเมือง (Political) และมุมมองด้านวัฒนธรรม (Culture) ซึ่งยังขาดมุมมองด้านการบริหารจัดการ (Management) ด้วยเหตุนี้ จึงเป็นประเด็นที่ตั้งข้อสังเกตได้ว่า คนในชุมชนยังคงมองผ่านเรื่องการบริหารจัดการงานวิद्यชุมชน ทั้งที่โดยแท้จริงแล้ว “การบริหารงานวิद्यชุมชน” นับเป็นองค์ความรู้สำคัญที่จะขับเคลื่อนวิद्यชุมชนให้ดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่อง ดำรงอยู่ และมีความยั่งยืน

วิद्यชุมชน เป็นวิद्यของชุมชน โดยที่ชุมชนในแต่ละแห่งนั้นล้วนมีความแตกต่างเฉพาะตัว ดังนั้น วิद्यชุมชนจึงมีความหลากหลายตามไปด้วย ทั้งนี้ เพื่อให้สามารถทำหน้าที่ตอบสนองความต้องการในแต่ละที่ของชุมชนได้ (กาญจนา แก้วเทพ วิद्यชุมชน : คลื่นหนุนการสร้างพลังให้ท้องถิ่น : 122)

จังหวัดสงขลา (www.songkhla.go.th) เป็นจังหวัดหนึ่งในเขตพื้นที่ภาคใต้ที่มีความหลากหลายของชุมชน โดยประกอบด้วย 15 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอสะทิงพระ อำเภอจะนะ อำเภอนาทวี อำเภอเทพา อำเภอสะบ้าย้อย อำเภอรโนด อำเภอรัตภูมิ อำเภอสะเดา อำเภอหาดใหญ่ อำเภอกวนเนียง อำเภอ สิงหนคร อำเภอนาหม่อม อำเภอบางกล่ำ และ อำเภอคลองหอยโข่ง ซึ่งในแต่ละพื้นที่อำเภอนั้น มีความแตกต่างกันทั้งทางด้านภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ การประกอบอาชีพ พื้นที่ทางศาสนา ฯลฯ เช่น ในอำเภอเมืองชายฝั่งทะเลเป็นชุมชนที่ประกอบอาชีพการทำประมง อำเภอจะนะเป็นชุมชนที่ขึ้นชื่อเรื่องการเลี้ยงนกเขาและการทำกรงนกเขา อำเภอกวนเนียงเป็นอำเภอที่มีการปลูกผักปลอดสารพิษ และมีสินค้าพื้นเมือง ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ไวน์ อำเภอหาดใหญ่เป็นพื้นที่ในการดำเนินธุรกิจ อำเภอสะเดาเป็นพื้นที่ตั้งของโรงงานต่างๆ เป็นต้น จังหวัดสงขลาจึงมีทั้งชุมชนเกษตรกรรม ชุมชนประมง ชุมชนที่ทำการปศุสัตว์ และชุมชนอุตสาหกรรม

แผนที่ประเทศไทย
(จังหวัดสงขลาตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทย)

ตารางที่ 1 : ตารางแสดงรายชื่อวิทยุชุมชนในจังหวัดสงขลา

อำเภอ	รายชื่อวิทยุชุมชน	ที่ตั้ง
อำเภอเมือง	วิทยุชุมชนคนเมืองใต้ จ.สงขลา (FM. 100.75 MHz.)	มหาวิทยาลัยทักษิณ ถ.กาญจนวณิช ต.เขารูปช้าง อ.เมือง จ.สงขลา
	วิทยุชุมชนโรงเรียนสงขลาเทคโนโลยี (FM. 97.0 MHz.)	175 ถ.กาญจนวณิช ม.8 ต.เขารูปช้าง อ.เมือง จ.สงขลา
	วิทยุชุมชนเทศบาลนครสงขลา (FM. 99.0 MHz.)	9 ถ.ราชดำเนิน ต.บ่อยาง อ.เมือง จ.สงขลา
	วิทยุชุมชนวัดทรายขาว (ภูเขาหลง) (FM. 104.75 MHz.)	53/1 ถ.ทุ่งหวัง-บ้านหัวถนน ม.6 ต.ทุ่งหวัง อ.เมือง จ.สงขลา
	สถานีวิทยุชุมชนเด็กและครอบครัว สงขลา (FM. 105.0 MHz.)	อาคารเรียนศรีเกียรติพัฒนา ต.พะวง อ.เมือง จ.สงขลา
	วิทยุชุมชนมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา (FM. 103.5 MHz.)	มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ถ.กาญจนวณิช ต.เขารูปช้าง อ.เมือง จ.สงขลา
อำเภอสะทิงพระ	วิทยุชุมชน ค.รักษ์เสสาบ (FM. 99.75 MHz.)	27 ถ.ระฆัง-พะโค๊ะ ม.4 ต.คลองรี อ.สะทิงพระ จ.สงขลา
อำเภอเทพา	วิทยุชุมชนลำไพล อำเภอเทพา	อาคารอเนกประสงค์กองทุน หมู่บ้าน บ้านท่าไทร ต.ลำไพล อ.เทพา จ.สงขลา
อำเภอจะนะ	สถานีวิทยุชุมชนนาหว้า (FM. 104.5 MHz.)	ศูนย์เรียนรู้ศาลาประชาธิปไตย ม.1 ต.นาหว้า อ.จะนะ จ.สงขลา
	วิทยุท้องถิ่นจะนะ (FM. 87.75 MHz.)	104 ม.2 ต.บ้านนา อ.จะนะ จ.สงขลา
	วิทยุชุมชนชาวทอง (FM. 92.25 MHz.)	19 ม.2 ต.บ้านนา อ.จะนะ จ.สงขลา
	วิทยุชุมชนก๊าวหน้า (FM. 106.75)	หมู่ 2 ต.บ้านนา อ.จะนะ จ.สงขลา
	วิทยุชุมชน ค.น้ำขาว (FM. 88.5 MHz.)	ค.น้ำขาว อ.จะนะ จ.สงขลา

อำเภอ	รายชื่อวิทยุชุมชน	ที่ตั้ง
อำเภอนาทวี	วิทยุชุมชน เอฟ.เอ็ม. 93.75 มส. (FM. 93.75 MHz.)	199 ม.7 ค.นาทวี อ.นาทวี จ.สงขลา
อำเภอสะเดา	วิทยุเสียงธรรมเพื่อประชาชน (FM. 103.75 MHz.)	โรงเรียนเสนพงศ์ ถ.ปาดังเบซาร์ ต.สะเดา อ.สะเดา จ.สงขลา
อำเภอหาดใหญ่	วิทยุชุมชนเพื่อชาวนครหาดใหญ่ (FM. 100.0 MHz.)	242 ถ.คลองเรียน 1 ต.หาดใหญ่ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา
	วิทยุชุมชนคนเมืองหาดใหญ่ (FM. 98.5 MHz.)	ปทุมทิพย์แมนชั่น 5/2 ถ.สวนศิริ ต.หาดใหญ่ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา
	วิทยุชุมชนชมรมกีฬากอล์ฟ จ.สงขลา (FM. 105.5 MHz.)	1/4 ถ.กาญจนวนิช ม.5 ต.คอหงส์ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา
	วิทยุชุมชนโชคสมาน (FM. 95.25 MHz.)	1 ซ.4 ถ.โชคสมาน 5 ต.หาดใหญ่ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา
	วิทยุชุมชนมูลนิธิพันธสัญญา (FM. 99.5 MHz.)	343 ถ.ธรรมบุญวิถี ต.หาดใหญ่ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา
	วิทยุชุมชนมหาวิทยาลัยหาดใหญ่ (FM. 100.5 MHz.)	อาคารศูนย์กีฬาและกิจการนักศึกษา มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ ชั้น 2 เลขที่ 125/502 ถ.พลพิชัย ต.คอหงส์ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา
	วิทยุชุมชนรักเมืองหาดใหญ่	218-9 ถ.ศุสารรังสรรค์ ต.หาดใหญ่ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา
	วิทยุชุมชนหน้าสถานีรถไฟ (FM. 104.75 MHz.)	ดีการ์เคนส์ไฮเทล เลขที่ 1 ถ.ลิพัฒนา ต.หาดใหญ่ จ.สงขลา
	คลื่นไท แมส เอฟ.เอ็ม. (FM. 93.0 MHz.)	406 ถ.ธรรมบุญวิถี ต.หาดใหญ่ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา
	วิทยุชุมชนเทศบาลพัฒนา (FM. 100.0 MHz.)	103 ถ.มงคลประชา 2 ต.หาดใหญ่ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา
เครือข่ายชุมชนบ้านจำ ชุมชนเมือง หาดใหญ่ (FM. 98.0 MHz.)	188 ถ.คลองเรียน ต.หาดใหญ่ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา	

อำเภอ	รายชื่อวิทยุชุมชน	ที่ตั้ง
อำเภอหาดใหญ่	วิทยุชุมชน โรงเรียนพลวิทยาระบบ สองภาษา (FM. 97.25 MHz.)	19/13 ซ.20 ถ.เพชรเกษม ต.หาดใหญ่ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา
	วิทยุชุมชนคนทักษิณ (FM. 87.5 MHz.)	ถ. โชคสมาน 5 ซ.5 ต.หาดใหญ่ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา
	วิทยุชุมชนวัดคลองแห (FM. 93.7 MHz.)	123 ถ.สายคลองเตย-บ้านใต้ ม.4 เทศบาล ต.คลองแห อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา
	เครือข่ายความคิดคนหาดใหญ่ (FM. 101.0 MHz.)	43 ถ. โชติวิริยะกุล 4 ต.หาดใหญ่ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา
	วิทยุชุมชนห้องสมุดประชาชน เทศบาล ต.คลองแห	49/2 ถ.คลองแห-คูเต่า ม.7 ต.คลองแห อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา
	วิทยุชุมชนบ้านสีขาว (FM. 102.0 MHz.)	106 ถ.คลองเรียน 2 ต.หาดใหญ่ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา
	วิทยุชุมชนวัดชัยชนะสงคราม (FM. 91.5 MHz.)	538 ม.3 ต.ควนลัง อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา
	จุดปฏิบัติการเรียนรู้นครหาดใหญ่	2/6 ถ.นิพัทธ์สงเคราะห์ 3 ต.หาดใหญ่ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา
	จุดปฏิบัติการเตรียมความพร้อม ราษฎร์อุทิศ (FM. 99.0 MHz.)	862/27 ซ.32/1 ถ.ราษฎร์อุทิศ ต.หาดใหญ่ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา
	สถานีวิทยุมวลชนหาดใหญ่ (FM. 101.75 MHz.)	125 ถ.รัตนอุทิศ ซ.5 ต.หาดใหญ่ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา
	สถานีวิทยุชุมชนรถไฟหาดใหญ่ (FM. 102.75 MHz.)	4/1 ถ.รถไฟ ต.หาดใหญ่ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา
	สถานีวิทยุชุมชนหาดใหญ่จันทร์ นิเวศน์ (FM. 106.0 MHz.)	193 ถ.นิพัทธ์ภักดี ต.หาดใหญ่ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา
	สถานีวิทยุชุมชนพาณิชย์การหาดใหญ่ (FM. 88.5 MHz.)	โรงเรียนพาณิชย์การหาดใหญ่ ต.หาดใหญ่ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา

อำเภอ	รายชื่อวิทยุชุมชน	ที่ตั้ง
อำเภอหาดใหญ่	วิทยุชุมชนเสียงประชาชน (FM. 88.75 MHz.)	794 ถ.เพชรเกษม ต.หาดใหญ่ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา
	วิทยุชุมชนรถไฟทุ่งเสา (FM. 90.0 MHz.)	14/27 ถ.เพชรเกษม ต.หาดใหญ่ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา
	สถานีวิทยุกองทุนชุมชนเมืองนคร หาดใหญ่ (FM. 91.0 MHz.)	ช.16 ถ.ราษฎร์อุทิศ ต.หาดใหญ่ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา
	วิทยุชุมชนตำรวจภูธร ภาค..... อ.หาดใหญ่ จ. สงขลา (FM. 92.75 MHz.)	สภอ.เมืองหาดใหญ่ ถ.เพชรเกษม ต.หาดใหญ่ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา
	จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุเครือข่าย ประชาคมเมืองสงขลา (FM. 97.0 MHz.)	ถ.ลพบุรีราเมศวร์ ต.หาดใหญ่ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา
	สถานีวิทยุชุมชน ต.ควนลัง (FM. 104.75 MHz.)	141 ม.5 ถ.เพชรเกษม ต.ควนลัง อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา
อำเภอควนเนียง	วิทยุชุมชนควนเนียง ต.บางเหริยง (FM. 97.25 MHz.)	อบต.บางเหริยง ต.บางเหริยง อ.ควนเนียง จ.สงขลา
อำเภอบางกล่ำ	สถานีวิทยุชุมชนบ้านโคกเมา (FM. 93.5 MHz.)	236/5 ม.7 ถ.ลพบุรีราเมศวร์ ต.ท่าช้าง อ.บางกล่ำ จ.สงขลา

(ที่มา : กรมประชาสัมพันธ์ สำนักประชาสัมพันธ์เขต 6 สงขลาและการเฝ้าฟัง)

หมายเหตุ ปัจจุบันยังคงมีการจัดตั้งวิทยุชุมชนขึ้นมาอย่างต่อเนื่อง

สำหรับวิทยุชุมชนในจังหวัดสงขลา เมื่อพิจารณารูปแบบโครงสร้างของการบริหารงานพบว่า วิทยุชุมชนในจังหวัดสงขลา มีรูปแบบโครงสร้างการบริหารงานที่หลากหลาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของคม สัมพันธ์รักษ์ (2548) ที่พบว่า วิทยุชุมชนในจังหวัดชัยภูมิ มีทั้งการบริหารจัดการจากส่วนราชการ การบริหารจัดการโดยอำนาจทางการเมือง การบริหารจัดการโดยองค์กรธุรกิจ และการบริหารจัดการโดยชุมชนเอง จึงกล่าวได้ว่า เมื่อวิทยุชุมชนมีลักษณะที่เป็นลักษณะเฉพาะของแต่ละชุมชนแล้ว การบริหารงานก็ย่อมมีลักษณะที่แตกต่างกันไปด้วย

นอกเหนือจากความแตกต่างของวิद्यุชุมชนที่ผันแปรไปตามกระบวนการก่อเกิดวิद्यุชุมชน และบริบทของชุมชนในแต่ละพื้นที่ ดังเช่นประเด็นเรื่อง โครงสร้างของการบริหารงาน วิद्यุชุมชนยังมีระดับความเข้มข้นที่แตกต่างกันอีกด้วย กล่าวคือ หากวิद्यุชุมชนมีการรับเอาหลักการ แนวคิดวิद्यุชุมชน ไปใช้อย่างเคร่งครัด โฉมหน้าของวิद्यุชุมชนก็จะมีระดับความเข้มข้นสูง ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า ถึงแม้จะมีการจัดตั้งวิद्यุชุมชนอย่างหลากหลายในแต่ละพื้นที่ แต่วิद्यุชุมชนในแต่ละแห่งนั้นก็ย่อมมีระดับความเข้มข้นที่แตกต่างกัน

ในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา สถานการณ์การดำเนินงานวิद्यุชุมชนในจังหวัดสงขลามีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทั้งนี้ เนื่องจากองค์ประกอบอันเป็นปัจจัยหลายประการ อาทิ การดำเนินงานวิद्यุชุมชนบางแห่งเกิดปัญหาเรื่องบุคลากร ปัญหาด้านงบประมาณ หรือปัญหาเรื่องเครื่องมือ/อุปกรณ์ ฯลฯ

จากปัจจัยข้างต้น ส่งผลให้วิद्यุชุมชนบางแห่งจำเป็นต้องมีการลดทอนช่วงเวลาการออกอากาศจากเดิมที่เป็นอยู่ หรือแม้แต่ส่งผลให้มีการปิดตัวลงในที่สุด เช่น กรณีของวิद्यุชุมชนนาหว้า อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา หนึ่งในวิद्यุชุมชนนำร่องของจังหวัดสงขลา ที่เปิดดำเนินงานเมื่อต้นเดือนสิงหาคม 2546 ปัจจุบัน ได้มีการปิดตัวลง เนื่องจากปัญหาด้านงบประมาณ (คุณเมียน ไชยณรงค์, สัมภาษณ์) เป็นต้น

หากมองย้อนถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานของวิद्यุชุมชน ไม่ว่าจะเป็นด้านบุคลากร งบประมาณ หรือเครื่องมือ/อุปกรณ์ พบว่า ปัจจัยดังกล่าวข้างต้นล้วนเกี่ยวข้องกับประเด็นของการบริหารงานทั้งสิ้น ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า การบริหารงานวิद्यุชุมชน ถือเป็นองค์ประกอบอันเป็นหัวใจสำคัญที่ช่วยให้วิद्यุชุมชนก้าวผ่านพ้นวิกฤติ และดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน

การควบคุมปัจจัยข้างต้นให้อยู่ภายใต้การบริหารงานที่ดี ที่จะนำไปสู่การดำรงอยู่ และความยั่งยืนของวิद्यุชุมชน ในขณะที่วิद्यุชุมชนยังถือเป็นเรื่องใหม่ และไม่ได้ผูกพันแบบใกล้ชิดกับชุมชนอย่างแนบแน่นมาแต่ครั้งก่อน การบริหารงานวิद्यุชุมชนจึงนับเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่ชุมชนจะต้องมีการเรียนรู้อย่างถูกต้อง และรู้จักตั้งศักยภาพ หรือทุนทางสังคมของตัวเองมาใช้ เพื่อการบริหารงานที่จะนำไปสู่การดำรงอยู่ และความยั่งยืนของวิद्यุชุมชน

จากสภาพการณ์ดังกล่าวข้างต้น จึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจอย่างยิ่งที่จะศึกษาถึงการบริหารงานวิद्यุชุมชนเพื่อการดำรงอยู่ของวิद्यุชุมชนแต่ละแห่ง โดยในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้มุ่งศึกษาการบริหารงานของวิद्यุชุมชนในจังหวัดสงขลา จำนวน 2 แห่ง โดยการใช้ตัวอย่างแบบจำเพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จากเกณฑ์ มีลักษณะของความเป็นชุมชน อยู่นอกเขตชุมชนเมืองและอยู่ต่างอำเภอ

และเนื่องจากจังหวัดสงขลาประกอบด้วยประชากรที่นับถือศาสนา 2 กลุ่มอย่างเด่นชัด คือ มีจำนวนประชากรที่นับถือศาสนาพุทธประมาณ 65% และมีประชากรที่นับถือศาสนาอิสลามประมาณ

32% ส่วนอีก 3% นับถือศาสนาอื่นๆ (www.songkhla.go.th) ผู้วิจัยจึงใช้ตัวแปรด้านศาสนาเป็นเกณฑ์ในการเลือกกลุ่มตัวอย่างร่วมด้วย ทั้งนี้ เพื่อให้การเลือกกลุ่มตัวอย่างวิทยุชุมชนในจังหวัดสงขลา มีความครอบคลุมยิ่งขึ้น

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นวิทยุชุมชนที่ตั้งอยู่ในชุมชนชาวพุทธ 1 แห่ง และเลือกวิทยุชุมชนที่ตั้งอยู่ในชุมชนชาวมุสลิม 1 แห่ง ดังนี้ คือ

1. เลือกจากวิทยุชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ชุมชนชาวพุทธ ได้แก่ วิทยุชุมชนควนเนียง ตำบลบางเหรียง อำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา ซึ่งเป็นหนึ่งในวิทยุชุมชนนำร่องของกรมประชาสัมพันธ์ จังหวัดสงขลา โดยวิทยุชุมชนนำร่องของกรมประชาสัมพันธ์ จังหวัดสงขลา ประกอบด้วย

- วิทยุชุมชนควนเนียง ตำบลบางเหรียง อำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา เริ่มก่อตั้งเมื่อวันที่ 9 สิงหาคม 2546 และเปิดดำเนินงานอย่างต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน
- วิทยุชุมชนนาหว้า ตำบลนาหว้า อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา เริ่มก่อตั้งเมื่อเดือนสิงหาคม 2546 ปัจจุบันปิดปรับปรุง เนื่องจากเกิดปัญหาด้านงบประมาณ
- วิทยุชุมชนลำไพล ตำบลลำไพล อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา เริ่มก่อตั้งเมื่อเดือนสิงหาคม 2546 เคยปิดปรับปรุง แล้วมีการดำเนินงานใหม่ในช่วงปลายปี 2548

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกวิทยุชุมชนนำร่องของกรมประชาสัมพันธ์ จังหวัดสงขลา ที่มีการบริหารงาน และเปิดดำเนินงานอย่างต่อเนื่องยาวนาน เพื่อพิจารณาการดำรงอยู่อย่างต่อเนื่อง ซึ่งได้แก่ วิทยุชุมชนควนเนียง ตำบลบางเหรียง อำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา

2. เลือกจากวิทยุชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ชุมชนมุสลิม ได้แก่ วิทยุชุมชนชาวทอง ตำบลบ้านนา อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา เป็นวิทยุชุมชนที่อยู่ในเขตพื้นที่สีแดง (ซึ่งเป็นพื้นที่ที่รัฐบาลกำหนดให้เป็นพื้นที่เสี่ยงต่อเหตุการณ์ความไม่สงบใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้) บริหารงานโดยกลุ่มคนในชุมชนซึ่งนับถือศาสนาอิสลามทั้งหมด จึงเป็นประเด็นที่ควรค่าแก่การศึกษาในเรื่องของการบริหารงานวิทยุชุมชนอีกกรณีหนึ่ง

โดยในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาใน 3 ประเด็น คือ

1. ลักษณะการบริหารงานวิทยุชุมชน
 2. ระดับการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน
 3. บทบาท/หน้าที่ และประโยชน์ของวิทยุชุมชน ในเขตพื้นที่จังหวัดสงขลาทั้ง 2 แห่ง
- ทั้งนี้ เพื่อวิเคราะห์ว่าวิทยุชุมชนทั้ง 2 แห่ง มีการบริหารงานอย่างไร เป็นไปตามแนวคิดวิทยุชุมชนหรือไม่ วิทยุชุมชนเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมอยู่ในระดับใด อย่างไรบ้าง โดยการมีส่วนร่วม

ร่วมของคนในชุมชนจะเป็นปัจจัยที่นำไปสู่คำตอบเรื่องการดำรงอยู่ของวิถุชุมชน รวมถึงวิเคราะห์ การดำเนินงานของวิถุชุมชนว่า ได้ตอบสนองความต้องการของชุมชนมาก-น้อยเพียงใด วิถุชุมชน ได้ทำหน้าที่ต่อชุมชนหรือไม่ อย่างไรบ้าง อันจะเป็นข้อมูลที่ก่อให้เกิดประโยชน์ ซึ่งสามารถนำมาใช้เป็น แนวทางในการบริหารจัดการวิถุชุมชนในเขตพื้นที่อื่นๆ ได้ในอนาคต

ปัญหาคำถามวิจัย

1. วิถุชุมชนในจังหวัดสงขลาทั้ง 2 แห่ง มีการบริหารงานอย่างไร
2. วิถุชุมชนในจังหวัดสงขลาทั้ง 2 แห่ง เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในระดับใด
3. วิถุชุมชนในจังหวัดสงขลาทั้ง 2 แห่ง มีบทบาทต่อชุมชนอย่างไรบ้าง และตอบสนอง ความต้องการของชุมชนหรือไม่ อย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเข้าใจการบริหารงานของวิถุชุมชนในจังหวัดสงขลาทั้ง 2 แห่ง
2. เพื่อทราบถึงระดับการมีส่วนร่วมของชุมชน ในกระบวนการดำเนินงานของวิถุชุมชน ในจังหวัดสงขลาทั้ง 2 แห่ง
3. เพื่อทราบถึงบทบาทของวิถุชุมชนในจังหวัดสงขลาทั้ง 2 แห่ง และประโยชน์ของการ จัดตั้งวิถุชุมชนในจังหวัดสงขลาทั้ง 2 แห่ง ว่าสามารถตอบสนองความต้องการของ ชุมชนได้หรือไม่ อย่างไร

นิยามศัพท์

การบริหารงาน (Management) หมายถึง การบริหารงานของวิถุชุมชน ซึ่งประกอบด้วย การบริหารจัดการบุคคล การบริหารจัดการงบประมาณ และการ บริหารจัดการงาน

การบริหารจัดการบุคคล ได้แก่ การคัดเลือกผู้ที่เข้าร่วมงาน วิถุชุมชน การกำหนดคุณสมบัติของคนทำงาน ช่องทางการ ได้มาซึ่งบุคลากร การตรวจสอบแรงจูงใจและความเข้าใจของ บุคคลที่เข้าร่วมงาน คณะกรรมการ และอาสาสมัคร

การบริหารจัดการงบประมาณ ได้แก่ การพิจารณาถึงความสำคัญ ของงบประมาณ หลักการบริหารงบประมาณของวิถุชุมชน และแหล่งที่มาของรายได้

การมีส่วนร่วม	<p><u>การบริหารจัดการงาน</u> ได้แก่ การพิจารณาถึงลักษณะเฉพาะตัวของงานวิทยุชุมชน หลักการพื้นฐานของการบริหารจัดการวิทยุชุมชน งานด้านรายการ ผู้ที่เข้ามาบริหารจัดการ และรูปแบบการบริหารจัดการ</p>
	<p>หมายถึง ระดับของการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานวิทยุชุมชน ซึ่งแบ่งเป็น 3 ระดับ ดังนี้</p>
	<p>1. การมีส่วนร่วมในฐานะผู้รับสาร/ผู้ใช้สาร (Audience/Receiver/Users) ได้แก่ การร่วมฟังอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ ร่วมแจ้งข่าวสาร ร่วมเสนอประเด็น ร่วมร้องทุกข์ ร่วมโทรศัพท์เข้ามาพูดคุยในรายการ</p>
	<p>2. การมีส่วนร่วมในฐานะผู้ส่ง/ผู้ผลิต/ผู้ร่วมผลิต (Sender/Producer/Co-Producer) ได้แก่ การเข้ามาเป็นผู้ร่วมจัดรายการ เข้ามาเป็นแขกรับเชิญ เข้ามาเป็นแหล่งข้อมูล</p>
	<p>3. การมีส่วนร่วมในฐานะผู้วางแผน และกำหนดนโยบาย (Policy Maker/Planner) ได้แก่ การเข้ามาเป็นผู้วางแผน และกำหนดนโยบายของวิทยุชุมชน</p>
บทบาท/หน้าที่ของวิทยุชุมชน	<p>หมายถึง บทบาท/หน้าที่ของวิทยุชุมชนที่แสดงต่อชุมชน โดยพิจารณาจากเนื้อหาสาระที่นำเสนอผ่านรายการต่างๆ ของวิทยุชุมชน</p>
การตอบสนองความต้องการของชุมชน	<p>หมายถึง วิทยุชุมชนได้นำเสนอเนื้อหาที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในชุมชน และก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน</p>
วิทยุชุมชน (Community Radio)	<p>หมายถึง วิทยุของภาคประชาชน ที่ประชาชนเป็นเจ้าของ ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน และบริหารจัดการ มีเนื้อหาสาระรับใช้ชุมชนหรือเฉพาะกลุ่ม และเป็นส่วนหนึ่งของประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม</p>
วิทยุชุมชนในจังหวัดสงขลา	<p>หมายถึง วิทยุชุมชนควนเนียง ตำบลบางเหรียง อำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา และวิทยุชุมชนชวาทอง ตำบลบ้านนา อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา</p>

ขอบเขตการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาการบริหารงานของวิद्यุชุมชน ระดับของการเปิดโอกาสให้ชุมชนได้มีส่วนร่วม รวมถึงบทบาท/หน้าที่ และการตอบสนองต่อชุมชน โดยศึกษากรณีของวิद्यุชุมชนในจังหวัดสงขลา จำนวน 2 แห่ง คือ

1. วิद्यุชุมชนควนเนียง ตำบลบางเหรียง อำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา
2. วิद्यุชุมชนชวาทอง ตำบลบ้านนา อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

สามารถนำจุดเด่น-จุดด้อย ที่ได้จากการบริหารงานของวิद्यุชุมชนในจังหวัดสงขลาทั้ง 2 แห่ง มาเป็นแนวทางในการบริหารงานของวิद्यุชุมชน โดยนำจุดเด่นมาเป็นแนวทางของการปฏิบัติ และนำจุดด้อยที่มาเป็นแนวทางในการปรับปรุงการบริหารงานของวิद्यุชุมชน ทั้งจากกรณีศึกษา และวิद्यุชุมชนอื่นๆ